

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות.

שלח שיחה א.

פרשתינו יג, לג. וְשֵׁם רֹאֵינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן־הַנְּפִלִים וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:

רש"י ד"ה הנפילים. עֲנָקִים, מְבִנֵי שְׂמֻחָזַי וְעֲזָאֵל שֶׁנִּפְּלוּ מִן הַשָּׁמַיִם בִּימֵי דוֹר אָנוֹשׁ:

(6) רמב"ן בראשית שם. בְּיָמֵם הָהֵם לְשׁוֹן רִש"י (רש"י על בראשית ו'ד'), בִּימֵי דוֹר אָנוֹשׁ, "וְגַם אַחֲרֵי כֵן" שֶׁרָאוּ בְּאַבְרָהָם דוֹר אָנוֹשׁ,

(7) רשב"ם ד"ה מן הנפילים - הראשונים, כדכתיב בבראשית: הנפילים היו בארץ בימים ההם.

רמב"ן. וְשֵׁם רֹאֵינוּ אֶת הַנְּפִילִים – שֶׁלֹּא שָׁלַח בְּנֵי עֲנָק, וְהֵם מִן הַנְּפִילִים הַקְּדוּמוֹנִים אֲשֶׁר שִׁמְעָתָם עָלִיהֶם כִּי הָמָּה הַגְּבוּרִים אֲשֶׁר מְעוֹלָם אֲנָשֵׁי הַשָּׁם (בראשית ו ד). וְלִפִּי שֶׁהָיָה עֲנָן הַנְּפִילִים שֶׁבְּדוֹרוֹתָם נִתְּנוּ בְּעוֹלָם, הַזְכִּירוּ לָהֶם שֶׁאֵלּוּ בְּנֵי הָעֲנָק מֵהֶם, כְּדִי לִירָאָם וּלְבַהֲלָם. וְלִכְפֹּר אֲמָרוּ עֲתָה וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:

(8) יומא סז עמוד ב תנו רבנן: "עֲזָאֵל" – שִׁיחָא עֲזָאֵל וְקוּשָׁה. יָכוֹל בִּישׁוּב, תְּלֻמוֹד לֹמֵר: "בְּמִדְבָּר", וּמִנֵּן שֶׁבְּצוּק? תְּלֻמוֹד לֹמֵר: "גְּזִירָה". תִּנָּא אִידָּךְ: "עֲזָאֵל" – קוּשָׁה שֶׁבְּהָרִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְאֵת אֵילֵי הָעָרֶץ לִקַּח". תִּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: "עֲזָאֵל" – שֶׁמְכַפֵּר עַל מַעֲשֵׂה עוֹזָא וְעֲזָאֵל.

(3) מזרחי. הנפילי' ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש. שהם מלאכים שנפלו ממקום קדושתן מן השמים כדאיתא בפרקי דר' אליעזר והוזכר בגמרא במסכת יומא דאל"כ נפילים תרי זימני למה לי ועוד שאין טעם לומר ושם ראינו את הנפילים מן הנפילים אלא עכ"ל שאין פי' הנפילים השני כפי' הנפילין הראשון רק הראשון מלשון ענקים הנקראים נפילים כדכתיב הנפילים היו ובארץ השני מלשון נפילה שנפלו מן השמים כאילו אמר ושם ראינו את הענקים שהיו מאות' שנפלו מן השמים שהם שמחזאי ועזאל:

(5) בראשית ו, ד. הַנְּפִלִים הָיוּ בְּאֶרֶץ בִּימֵם הָהֵם וְגַם אַחֲרֵי־כֵן אֲשֶׁר יָבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים אֶל־בְּנוֹת הָאָדָם וַיִּלְדוּ לָהֶם הָמָּה הַגְּבֻרִים אֲשֶׁר מְעוֹלָם אֲנָשֵׁי הַשָּׁם:

רש"י ד"ה הנפילים. עַל שֵׁם שֶׁנִּפְּלוּ וְהִפִּילוּ אֶת הָעוֹלָם, וּבְלִשׁוֹן עֵבְרִית לְשׁוֹן עֲנָקִים הוּא: **בימים ההם.** בִּימֵי דוֹר אָנוֹשׁ וּבְנֵי קֵיִן (בראשית רבה):

רש"י ד"ה עוזא ועזאל - מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי נעמה אחות תובל קין ועליהם נאמר ויראו בני האלהים את בנות האדם (בראשית ו':ב') כלומר על העריות מכפר:

(9) דברים רבה ספי"א. ...אמרה לפניו, רבוננו של עולם, מאצל שכינתך מפרום ירדו שני מלאכים ענה ועזאל וחקדו בנות ארצות והשחיתו דרךם על הארץ עד שתלית אותם בין הארץ לרקיע,

זהר חלק א לו עמוד א. תוספתא אמרו רבותינו ז"ל בשעתא דברא קודשא בריה הוא לאדם ברא ליה בגינתא דעדן וצוהו על שבע מצוות. חב ואתגרש מגינתא דעדן. ותגרי מלאכי שמא עזא ועזאל אמרו קמי קודשא בריה הוא, אלו הוינא אנן בארעא הוינא זכאין. אמר להו קודשא בריה הוא, וכי אתון יכלין על יצרא בישא, אמרו קמיה יכלין. מיד אפיל לון קודשא בריה הוא כמא דאת אמר הנפילים היו בארץ וכתוב הגבורים וגו'. ובשעתא דנחתו לארעא עאל בהו יצרא בישא שגאמר ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו, חבו ואתעקרו מקדושם מיהו,

(10) תרגום יונתן לבראשית שם. שמחזאי ועוזאל הינון נפילין מן שמא נהו בארעא ביומא האינון ואוף פתר בן דעליו בןי רבבביא לנת בנת אנשא וילידן להון והינון מתקרו גברין דמעלמא אינשי שמקו.

(11) נדה סא עמוד א. ויאמר ה' אל משה אל תירא מכדי סיחון ועוג אחי הו דאמר מר סיחון ועוג בני אחיה בר שמחזאי הו מאי שנא מעוג דקמסתפי ומאי שנא מסיחון דלא קמסתפי.

רש"י ד"ה בני אחיה - שבא משמחזאי ועזאל שני מלאכים שירדו בדור אנוש:

(12) בעה"ט לבראשית. הנפלים ג' במסורה אחד מלא ושנים חסרים הנפלים היו בארץ. חסר ושם ראינו את הנפילים. מלא בני ענק מן הנפלים. חסר וזהו סיחון ועוג כו' כדאיתא בנדה סיחון ועוג בני שמחזאי ועזאל ונפלו מן השמים בימי דור המבול לכן כתיב כאן הנפלים היו בארץ חסר:

(13) ילקוט שימאונני בראשית שם רמז מד. שאלו תלמידיו את רב יוסף מהו עזאל א"ל כיון שעמדו דור המבול ועבדו עבודה זרה היה הקב"ה מתעצב מיד עמדו

שני מלאכים שמחזאי ועזאל ואמרו לפניו רבוננו של עולם הלא אמרנו לפניך כשבראת את עולמך מה אנוש כי תזכרנו א"ל ועולם מה יהא עליו א"ל רבוננו של עולם היינו מסתפקין בו א"ל גלוי וידוע לפני אם אתם שרויין בארץ היה שולט בכם יצר הרע והייתם קשים מבני אדם א"ל תן לנו רשות ונדור עם הבריות ותראה איך אנו מקדשין שמך א"ל רדו ותדורו עמהן מיד קלקלו עם בנות האדם שהיו יפות ולא יכלו לכבוש את יצרן מיד ראה שמחזאי ריבה אחת ושמה איסטהר נתן עיניו בה אמר השמעי לי א"ל איני שומעת לך עד שתלמדני שם המפורש שאתה עולה בו לרקיע בשעה שאתה זוכרהו למדה אותו שם הזכירה אותו ועלתה לרקיע ולא קלקלה אמר הקב"ה הואיל ופרשה עצמה מן העבירה לכו וקבעוה בין שבעה כוכבים הללו כדי שתזכו בהן לעולם ונקבעו בכימה כיון שראו שמחזאי ועזאל כך עמדו ונשאו נשים והולידו בנים היווא והיאי ועזאל היה על מיני צבעונין ועל מיני תכשיטין של נשים שמפתים את בני אדם להרהור עבירה מיד שגר מטטרון שליח לשמחזאי וא"ל עתיד הקב"ה להחריב עולמו ולהביא מבול לעולם מיד עמד בבכי והיה מצטער על העולם ועל בניו מה יעשו בניו ממה יאכלו אם העולם חרב שכל אחד ואחד היה אוכל בכל יום אלף גמלים ואלף סוסים ואלף שורים. בלילה ראו היווא והיאי שניהם חלומות אחד מהן ראה אבן גדולה פרוסה על הארץ כשלחן והיתה הארץ חרותה וכתובה שיטות שיטות והיה מלאך יורד מן הרקיע ובידיו כמין סכין והיה גורר ומוחק כל אותן השיטות ולא היה משייר בה אלא ארבע תיבות והאחד ראה פרדס גדול משובח נטוע מכל מיני אילנות והיו בו מלאכים ובידן קרדומות והיו מקצצין כל האילנות ולא שיירו בו אלא אילן אחד של שלשה ענפים כיון שנעצרו עמדו בבהלה ובאו אצל אביהם אמר להם עתיד הקב"ה להביא מבול ולא ישייר אלא נח ובניו כיון ששמעו כך היו צועקין ובוכין אמר להם אל תצטערו ששמותיכם לא יכלו מן הבריות שכל זמן (נג) שגזור גזירות או מעלין אבנים או ספינות שמותיכם הן מזכירין היווא והיאי מיד נתקדשו דעתן. שמחזאי חזר בתשובה ותלה עצמו בין שמים לארץ ראשו למטה ורגליו למעלה ועדיין הוא תלוי בתשובה עזאל לא חזר בתשובה ועדיין הוא עומד בקלקולו להסית בני אדם לדבר עבירה בבגדי צבעונין של נשים ולכך היו ישראל מקריבין קרבנות ביום

הכפורים איל אחד לה' שיכפר על ישראל ואיל אחד לעזאזל שיסבול עונותיהם של ישראל והוא עזאזל שבתורה:

(15 בראשית רבה ספכ"ו). הנפלים היו בארץ בימים ההם (בראשית ו, ד), שבקעה שמות נקראו להם, אימים, רפאים, גבורים, ומזמים, ענקים, עוים, נפלים. אימים, שפל מי שראה אותן היתה אימתן נופלת עליו. רפאים, שפל מי שראה אותן הנה לבו רפה כשענה. גבורים, רבי אבא בר כהנא בשם רבי יוחנן אמר מן קוליתו של אחד מהם היתה נמדדת י"ח אמה. ומזמים, אמר רבי יוסי בר חנינא מנטרומין מגיסטי מלחמה. ענקים, רבנן ורבי אחא, רבנן אמרו שהיו מרבים ענקים על גבי ענקים [פרוש תכשיטין], רבי אחא אמר שהיו עונקים גלגל סמה, ואומרים הורד לנו גשמים. עוים, שצדו את העולם ושהצדו מן העולם, שגרמו לעולם שיצוד, הנה מה דאמר (יחזקאל כא, לב): ענה ענה אשה אשימנה. אמר רבי אלעזר ברבי שמעון שהיו בקיאים בעפרות כנחשים. בגלילא צוחין לחנוא אונא. נפלים, שהפילו את העולם, ושהפילו מן העולם ושמלאו את העולם נפלים בזנות שלקחם. (בראשית ו, ד): וגם אחרי כן, יהודה בר רבי אמי אמר, אחראי לא ילפון מן קדמאי, דור המבול לא לקחו מוסר מדור אנוש, ודור הפלגה מדור המבול. (בראשית ו, ד): וגם אחרי כן אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם, אמר רבי ברכיה היתה אשה יוצאת בשוק והיתה רואה בחור ומתאנה לו והיתה הולכת ומשמשת את מטתה והיתה מעמדת בחור פיוצא בו. אנשי השם (בראשית ו, ד), אמר רבי אחא (איוב ל, ח): בני נבל גם בני בלי שם, ואף אמרת אנשי השם, אלא שהשימו את העולם, ושהשמו מן העולם, ושהגדו לעולם שישומו. רבי לוי בשם רבי שמואל בר נחמן אמר אנשים שנתפרשו שמותן למעלה, דאמר רבי יהושע בן לוי כל השמות הללו לשון מרדות הן, עירד, עורדן אני מן העולם. מחויאל, מוחן אני מן העולם. מתושאל, מתישן אני מן העולם. מה לי ללמד ולתולדותיו. אמר רבי יוחנן סמה הגברים אשר מעולם אנשי השם, ומי פרש מעשיהו, אליפז התימני, ובליד השוחי, וצופר הנעמתי. רבי אומר אלו לא בא איוב לעולם אלא לפרש לנו מעשה המבול, דיו. אמר רבי חנין אלו לא בא אליהוא אלא לפרש לנו מעשה ירידת הגשמים, דיו, דאמר רבי יוחנן כל אורה שנגאמר באליהוא אינה אלא בירידת גשמים. רבי הושעיה רבה

אמר אינה אלא במתן תורה, כמה דאמר (משלי ו, כג): כי נר מצנה ותורה אור. רבי אחא בשם רבי יהושע בן לוי אמר, קשה היא המחלקת כדור המבול, נאמר כאן אנשי השם, ונאמר להלן (במדבר טז, ב): קראי מועד אנשי שם, מה אנשי השם שנגאמר להלן מחלקת אף אנשי שם שנגאמר כאן מחלקת.

(16 ספר הזכרון לרש"י בראשית שם). כלאומר החריבו את העולם ברשעם ואבדו גם הם במי המבול וזהו נפלו והפילו.

מזרחי שם. על שם שנפלו והפילו את העולם. בב"ר פירוש שנפלו מן העולם שעלה ים אוקיינוס ושטפן כדלקמיה מפני שהיו כלם בני זמה והפילו גם כן את העולם כולו במבול שהם גרמו לעולם שהוצפו במבול מפני שנתמלא כל העולם כולו זמה מהם ומלאו כל העולם כלו נפלים מן הזנות שלהם ומפני שלא היה לו להביאו האגדה הזאת הנותנת טעם לשמות מאחר שאין זו מהאגדות הקרובות לפשוטו של מקרא הוצרך לומר ובלשון עברית לשון ענקים הוא כלומר מלת נפילים תואר השם הוא וראוי לתת בו טעם:

גו"א שם. שנפלו והפילו כו'. דרשו (ב"ר כו, ז) 'נפל' כמשמעו, והיו"ד ב"נפילים" דהוי למכתב 'נפלים', אלא היו"ד משמע הפלת אחרים יוצא, כמו 'מפקידים'. ומלה זאת הורכבה מלשון קל ומלשון מפעיל, ולפיכך דרשו 'שנפלו והפילו', ופירושו שהם חטאו, ובחטאם נפלו, והחטיאו את העולם – והפילים:

יפה תואר לב"ר שם ד"ה שהפילו את העולם. פירוש הרא"ם ז"ל שנפלו מן העולם, שעלה ים אוקיינוס ושפתן מפני שכולם בני זימה והפילו ג"כ את העולם כולו במבול שהם גרמו לעולם זימה מהם.

פירוש מהרז"ו. שהפילו את העולם. מחטאם שחמסו וגזלו ועשו כל רע ונפלו מן העולם שנכרתו ונאבדו ומ"ש שמלאו את העולם נפלים יתכן הכוונה כמ"ש לעיל ריש סימן ד' שהשחיתו על פני האדמה. ואולי הכוונה שע"י ריבוי הזנות אין הנקבות מולידות אלא מפילות נפלים. גם יתכן על שנפלו כל בני תבל ונאבדו וכמו שדורש עוים ג"פ עוה כך דורש נפילים ואנשי שם שסמוכים זה לזה והוקשו זה לזה. ודורש כל ד' שמות חוץ מגבורים שפירושו ידוע:

17) נחלת יעקב בראשית שם. הנפילים על שם שנפלו והפילו את העולם כתב הרא"ם שנפלו פי' מן העולם שעלה ים אוקינוס ושטפן וכדלקמיה ע"כ ולא נהירא חדא דלקמיה אינו מבואר דים אוקינוס שטף את הנפילים אלא שליש העולם ואלו הם לא נשטפו כלל ועוד דבמלחמת אמרפל נאמר ויכו את רפאים והם הם הנפילים כדאיתא הכא בב"ר שבע שמות נקראו להם וחשיב נפילים וחשיב נמי רפאים ש"מ דנפילים ורפאים חד הוא ועל כרחק שאחר המבול היו רפאים שהם נפילים ועוד בפסוק ויבא הפליט פי' הרב שני פירושים אחד שהרפאים מתו במבול וא' שמתו במלחמת אמרפל ובין כך וכך לא מתו בימי אנוש ועוד דהא מנינו שהיו ענקים אחר כך דכתיב וגם בני ענקים ראינו שם וא"כ בין כך ובין כך נשתירו שאר ענקים ולא שעוג לבדו נשאר ולבדו נקרא פליט אלא גם הוא נקרא פליט וה"ה שאר ענקים שניצולו מן המבול וממלחמת אמרפל וא"כ אפשר שבימי אנוש לא נפלו כלל מן העולם לכנ"ל העיקר כמו שפי' הרב בפרשת שלח לך בפסוק ושם ראינו את הנפילים וז"ל ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו מן השמים בימי דור אנוש עכ"ל ולפי זה שנפלו מן העולם ר"ל מהעולם העליון שהם השמים וכ"ע הרב ז"ל ובלשון עברית לשון ענקים הוא וכתב הרא"ם ולפי שאין האגדה הזאת קרובה לפשוטו של מקרא שנותנת טעם לשמות הוצרך לומר ובלשון עברית ענקים הוא כלומר נפילים הוא תואר השם וראוי לתת בו טעם עכ"ד משמע דענקים הוא שם העצם וליתא דהא במדרש זה אמרו שבעה שמות נקראו להם וחשיב נמי ענקים רבנן אמרי שהיו מרבין ענקים על גבי ענקים רבי אחא אמר שהיו עונקים גלגל חמה וכו' הרי דגם ענקים הוא שם התואר וכן דרשו בסוטה (דף לד) וביומא (דף) והביאו הרב בפרשת שלח לך ולא זו אף זו דבבראשית רבה מפרש טעם על כל השבעה שמות וגם הרב מביאם בפרשת הדברים ובשאר מקומות ולי נראה לפרש שלשון ענקים יותר מפורסם בלשון עברית מלשון נפילים לפיכך פירש כן ועוד יש לומר שלא תאמר שנקראו נפילים על שם קטנותן שהיו כמו נפלים כמו שדרשו גם כן בבראשית רבה שנקראו נפילים על שם שמלאו את העולם נפלים לכן סיים שהוא לשון ענקים וזה השם הוא על שם גבהותן שמע מינה שגדולים היו ולכן השמיט הרב זה הדרש והרא"ם שהביאו הוא שלא לצורך וכ"ע הרא"ם והפילו גם כן את העולם במבול וכו'.

לא נהירא אלא והפילו את העולם שעלה אוקינוס והציף העולם והרא"ם היה מוכרח לפרש על המבול לפי שפירש שנפלו על אוקינוס וטעה בזה כמ"ש ועוד דאי קאי על המבול לא א"ש פסוק וגם אחרי כן שפירש הרב לא נכנע דור המבול וכו' והלא הם היו גם בדור המבול כמו שכתב הרא"ם גופיה שהם גרמו לעולם שהוצפו במבול מפני וכו'.

21) פרש"י עה"ת הוצאות בערלינער. ראה בסוף.

לבוש. רש"י דבר אחר בני אלהים הם השרים ההולכים פירש ויהיה בני אלהים כמו בני דעת ולא לשון בנים ממש כלומר הם עצמן השרים לא שיקראו המלאכים בניו של אלוקים חלילה רק הם ברואים להיות שלוחיו והאלקים לשון שררה ומרות וזהו שסיים רש"י כל אלים כו'.

פרקי דר"א פרק כב. רבי אומר: ראו המלאכים שִׁנְפְּלוּ מִמָּקוֹם קִדְשָׁתָן מִן הַשָּׁמַיִם אֶת בְּנוֹת קַן מְהֻלָּכוֹת גְּלוּיֹת בְּשֵׁר עֲרֹנָה וּמִכְתָּלוֹת עֵינֵיהֶן כְּזוֹנוֹת, וְתַעֲזוּ אֶתְרֵיהֶן וַיִּקְחוּ מֵהֶן נָשִׁים, שִׁנְאָמֶר: "וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם" וכו'. רבי יהושע בן קרחה אומר: המלאכים אֵשׁ לוֹהֲטִים, שִׁנְאָמֶר (תהילים קד, ד): "מִשְׁרָתִי אֵשׁ לֵהֲטֹ", וְהָאֵשׁ בָּאָה בְּבַעֲלָהּ בְּבִשְׁרָהּ וְדָם וְאֵינָה שׁוֹרֶפֶת אֶת הַגּוֹף. אֵלָּא בְּשִׁעָה שִׁנְפְּלוּ מִן הַשָּׁמַיִם מִמָּקוֹם קִדְשָׁתָן, כְּתוּב וְקוֹמָתָן כְּבָנֵי אָדָם, וּלְבוּשָׁן גֹּוֹשׁ עֶפֶר, שִׁנְאָמֶר (איוב ז, ה): "לִבִּשׁ בְּשָׂרִי רֶמָּה וְגוֹשׁ עֶפֶר". רבי צדוק אומר: מֵהֶם נִוְלְדוּ הָעֲנָקִים הַמְּהֻלָּכִים בְּגִבָּה קוֹמָה, וּמִשְׁלָחִים יָדָם בְּכָל גְּזוֹל וְחֶמְס וּשְׂפִיכוֹת דָּמִים, דְּכִתְיִב: "וַיִּשֶׁם רְאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים" וכו', ואומר: "הַנְּפִילִים הָיוּ בְּאֶרֶץ". אִמֵּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה: "יִשְׂרָאֵל נִקְרָאוּ בְנֵי אֱלֹהִים, שִׁנְאָמֶר: "בְּרֵךְ יְחִזְד כּוֹכְבֵי בִקְר וַיִּרְעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים". וְאֵלּוּ עַד שֶׁהָיוּ בְּמָקוֹם קִדְשָׁתָן בְּשָׁמַיִם נִקְרָאוּ בְנֵי אֱלֹהִים, שִׁנְאָמֶר: "וְגַם אֶתְרֵי כֵן אֲשֶׁר יָבִאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים".

ראב"ע. בני האלהים. בני השופטים שהיו עושים בארץ משפט אלהים, וי"א כי האלהים במקום הזה קדש, והבנים הם הקדושים אשר בארץ כטעם "בנים אתם" (דבר' יד א) וי"א כי בני האלהים בני שת, ובנות האדם בנות משפחת קין והישר בעיני להיות בני האלהים היודעים דעת עליון בחרו להם נשים שהיתה מערכת שמים כל אחת נמשלת לכל אחד והתולדות כתולדות על

כן יצאו מהם גבורים, ויתכן שלקחו הנשים גם בחזקה:

(22) פרש"י בראשית שם פסוק ב. בני האלהים. בְּנֵי הַשָּׁרִים וְהַשׁוֹפְטִים. דָּבָר אַחֵר בְּנֵי הָאֱלֹהִים, הֵם הַשָּׁרִים הַהוֹלְכִים בְּשִׁלְיָהוּתוֹ שֶׁל מְקוֹם, אִם הֵיוּ מְתַעֲרָבִים בָּהֶם; כָּל אֱלֹהִים שֶׁבְּמִקְרָא לְשׁוֹן מְרוּת, וְזֶה יוֹכִיחַ וְאֵתָה תִּהְיֶה לוֹ לְאֱלֹהִים (שמות ד'), רָאָה נְתִיבָה אֱלֹהִים (שם ז):

לקוטי שיחות חלק ח עמוד 68. איז דער ביאור בכל הנ"ל, אז מיט זיין פירוש אויף ויהס כלב און אל משה, באוואָרנט רש"י בדרך ממילא צוויי קשיות וועלכע שטעלן זיך ווען מען לערנט דעם פסוק. (א) וואָס מיינט דער פסוק מיטן דער- ציילן ויהס כלב גו'; ער האָט דאָך געקענט גלייך אנהויבן ויאמר כלב עלה נעלה וירשנו אותה צוליב וואָס דערציילט ער אַן ענין נוסף, אז פאַר זיין זאָגן עלה נעלה" האט ער זיי איינגעשטילט. (ב) די מרגלים האָבן דאָך נישט סתם אזוי געזאגט אז מען וועט נישט קענען אייננעמען א"י, נאָך מער: זיי האָבן בכלל נישט געזאגט אז מען וועט נישט קענען אייננעמען א"י, זיי האָבן בלויז געזאגט אפס כי עז העם היושב בארץ וגו' וואָס דערפון האט מען פאַרשטאנען אז מען וועט נישט קענען קומען אין א"י; האָט דאָך כלב געדארפט פריער אָפּשלאָגן זייערע טענות און דערנאָך זאָגן עלה נעלה? און די צוויי קשיות פאַרענטפערט רש"י מיט זיין פי' אויף ויהס כלב און אל משה, כדלקמן. ווען מען קומט אָפּשלאָגן אימעצנס אַ טענה, ובפרט ווען יענער האלט זיך שטאַרק ביי זיין טענה, איז ע"פ רוב וייל ער זיך גאָרניט איינהערן וואָס דער צווייטער זאָגט און באַטראַכטן צי יענער איז גערעכט. און אפילו ווען ער הערט יע - איז עס אַן שימת לב. און דאָס זאָגט רש"י, אז דער אויפטו פון ויהס כלב איז באַשטאַנען אין דעם וואָס השתיק את כולם: ער האָט געמאַכט שווייגן (נישט נאָר די מרגלים נאָר אויך) די אַלע אידן וואָס האָבן געהאלטן מיט די מרגלים, ביז אפילו די מרגלים גופא וואָס האָבן געוואָלט באווירקן דאָס פֿאַלק אז לא נוכל לעלות; זיי אַלע זיינען איינגע- שטילט געוואָרן און זיך צוגעהערט צו כלב'ס דיבור במעלות משה (- מיינענדיק אז ער וועט רעדן בגנותו). און דערפאַר שטעלט זיך רש"י אויף ויהס כלב (נישט בלויז אויפן וואָרט ויהס), ווייל רש"י איז דא אויסן (נישט דעם טייטש פון וואָרט ויהס - דאָס איז ער

מפרש בעיקר בסוף פירושו - נאָר) דעם חידוש וואָס איז געווען אין ויהס כלב, אז כלב האָט משתיק געווען את כולם (אויך די וואָס האָבן געוואָלט הערן גנותו של משה), אז אויך זיי האָבן זיך צוגעהערט (און איינגעהערט) מה שידבר במשה - צו כלב'ס רייד וועגן משה'ס מעלות! עס בלייבט נאָך אָבער נישט מובן: וואָלט די מרגלים גערעדט בגנותו של משה, איז דאָן פאַרשטאַנדיק אז דורך זיינע רייד אין משה'ס מעלות האט ער סותר געווען טענות המרגלים; די מרגלים האָבן אָבער בכלל נישט גערעדט וועגן משה'ן, זיי האָבן נאָר גע- טענה'ט אפס כי עז העם היושב בארץ גו', היינט ווי האָט דאָ געקענט ווירקן זיין ריידן במעלותיו של משה בעת ער האָט זייערע טענות נישט אָנגערירט? דערפאַר לערנט רש"י, אז ער - האָט גערעדט וועגן אַזעלכע מעלות פון משה'ן וועלכע האָבן אָפּגעוואָרפן די טענות המרגלים, כדלהלן די טענות המרגלים זיינען, בכלל, באַשטאַנען אין דריי ענינים: (א) די גבורה פון די מענטשן און די שטאַרקייט פון די שטעט אין א"י גופא עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם. (ב) אויך אויפן וועג, נאָך איידער מען גייט אריין אין א"י, געפינען זיך פון די שבעה אומות החתי והיבوسی והאמורי יושב בהר, והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן וועלכע וועלן נישט דורכלאָזן צו קומען אין א"י. בעת זיי האָבן דערמאנט די אומות וועלכע געפינען - זיך אויפן וועג קיין א"י, האָבן זיי צום אַלעם ערשטן געזאגט עמלק יושב בארץ הנגב כאָטש עמלק איז נישט פון די שבעה אומות - ווי רש"י זאָגט לפי שנכוו בעמלק כבר הזכירוהו מרגלים כדי ליראם אָט-די דריי ענינים בדברי המרג' לים, האָבן אויסגעדריקט פאַרשידענע סברות און טענות וואָס האָבן גע- שאפן די מסקנא לא נוכל לעלות. ומובן, אז דער סדר פון די טענות איז געווען מן הקל אל החמור. לכל לראש האָבן זיי גע'טענה'ט אז מצד דער שטאַרקייט פון די מענטשן און די באַפעסטיקונג און גרויסקייט פון די שטעט אין ארץ ישראל, וועט מען זיי נישט קענען אייננעמען. אָבער מיט דער טענה האָבן זיי זיך נישט באַגנוגנט. זיי האָבן געוואוסט אז אידן זיינען מאמינים בני מאמינים, ובמילא גלויבן זיי זיכער אז וויבאלד דער אוי- בערשטער האָט געהייסן גיין קיין א"י, וועט ער זיכער פֿאַר זיי מאַכן ניסים וואָס דעם אויבערשטן'ס נסים האָבן זיי דאָך שוין אליין געזען און

זיי וועלן אייננעמען אויך א שטארקן פאלק. דערפאר האבן זיי זיך מתחכם געווען און דערמאנט עמלק'ן, אַנמערקנדיק דערמיט, אז כשם ווי ביי מלחמת עמלק האבן זיך די אידן אָפּגעברייט, כנ"ל, דערפאר וואָס זיי אליין האבן דערויף געגעבן א נתינת מקום אז עס זאל זיין הכלב בא ונושך אתכם, מיט דעם וואָס ביי זיי איז גע' ווען א ספק היש ה' בקרבנו אם אין (האָבן די מרגלים אָנגעוואונקען אז) אזוי וועט אפשר זיין אויך איצטער מצד דעם וואָס באַ די אידן איז ווידער אזא ספק, והרא' זיי האָבן דאָך געזאגט צו משה'ן נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ און ניט פֿאַרלאָזט זיך אויף דברי הקב"ה אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה (זיי האָבן, הייסט עס, געהאַט א ספק אין דעם וואָס דער אובערשטער האָט זיי צוגעזאגט בדוגמת דעם ספק היש ה' בקרבנו אם אין"), קען זיין אז צוליב דעם חטא וועט דער אויבערשטער פֿאַר זיי ניט מאַכן קיין ניסים. אָבער אויך מיט דער טענה האָבן זיי זיך ניט געקאָנט באַגנוגענען: וויי באַלד אז אויך לאַחרי זייער זאָגן נשלחה אנשים לפנינו גו' האָט דער אויבערשטער מסכים געווען און גע' זאָגט שלח לך אנשים ויתורו גו' (און זעלבסטפֿאַרשטענדלעך אז דער שילוח המרגלים איז געווען אַ הקדמה מ'זאל דערנאָך גיין קיין א"י) וועט דאָך זיכער דער אויבערשטער זיי געבן כח צו קענען אייננעמען א"י, - דעריבער האָבן זיי מוסיף געווען א דריטע טענה והחתי והיבסי והאמורי גו' והכנעני גו' על יד הירדן", וואָס מצד דעם ולא תוכלו לעבור; דערמיט האָבן זיי געמיינט, אז אפילו אויב דער אויבערשטער וועט - יע ווייזן ניסים ביי כיבוש א"י ווייל ער האָט אָנגעזאגט אידן איינצונעמען א"י, איז אָבער קיין רא'י ניט אז ער וועט מאַכן ניסים אויך ביי ענינים וואָס זיינען בלויז אַ הכנה צו כיבוש א"י און אויף דעם האָט כלב געזאגט דריי ענינים וועלכע משה האָט געטאָן קרע לנו את הים והוריד לנו את המן והגזי לנו את השליו אפשל־אִגְנִידִיק דורכדעם די דריי אויבנדערמאנטע טענות פון די מרגלים.

(33) לבוש לפרש"י כאן פסוק ב. רש"י כי חזק הוא ממנו כביכול כלפי מעלה אמרו ע"כ נ"ל מה שאמר רש"י שאמרו כלפי מעלה דייק ליה מדכתיב ממנו בדגש בנו"ן שפירושו כאלו אמר ממך הוא שכן הוא שמוש הנו"ן בדגש לקרותו כן שאלו הי' בלא דגש היה קל והוי כאלו

כתיב מעמנו נ"ל ועוד אפשר לומר דדבריהם הם כמו תשובה לדברי כלב וכיון שאמר כלב עלה נעלה שפירושו אפי' בשמים והוא אומר לנו עשו סולמות כו' וכוונתו משמע שאמר כן מפני שאותו שבשמים ית' יהיה בעזרנו וע"ז השיבו לא נוכל לעלות כי חזק הוא ממנו וכוונתם חזק הוא מאותו שבשמים וכביכול לא יוכל לעזור אותנו:

(38) רמב"ן כאן פסוק כב. וחקרונן שבע שנים נבנתה – אָפּשָׁר שְׁכָנָה חָם אֶת חֶבְרֹן לִכְנֹעַן בְּנוֹ הַקָּטָן קָדָם שְׁכָנָה אֶת צֶעַן מִצְרַיִם לִבְנוֹ הַגָּדוֹל? אֵלָּא הִיָּתָה מְבוּנָה בְּכָל טוֹב עַל אֶחָד מִשְׁבָּעָה בְּצֵעַן, וְכֵן לְהוֹדִיעַ שְׁבָחָה שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְשׁוֹן רִשְׁי"י (רש"י עַל בַּמִּדְבָּר י"ג:כ"ב). וְהַנֶּרְאָה בְּעֵינֵי בְּדָרָה הַפְּשֻׁט, כִּי חֶבְרֹן הִיא קְרִית אַרְבַּע, הִיא הָאֶדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנִיקִים שֶׁהִיא שְׁמוֹ אַרְבַּע, וְהִיא הַבּוֹנָה אוֹתָהּ, עַל כֵּן נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ. וְהִיא שְׁנָאָמֶר: "וְשֵׁם חֶבְרֹן לְפָנִים קְרִית אַרְבַּע הָאֶדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנִיקִים הִוא" (יהושע יד טו). וְזֶה הָאִישׁ הַיּוֹלִיד בֶּן נִקְרָא שְׁמוֹ עֶנֶק, וְעַל שְׁמוֹ נִקְרָאוּ עֲנִיקִים. וְלִכְךָ אָמַר הַכְּתוּב כִּי שֵׁם בְּחֶבְרֹן אֲחִימֵן שִׁשִּׁי וְתַלְמִי יְלִידֵי הָעֶנֶק. "וְחֶבְרֹן שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לְפָנֵי צֶעַן מִצְרַיִם" - לומר שְׁכָנָה אוֹתָהּ אַרְבַּע לִבְנוֹ עֶנֶק שְׁבַע שָׁנִים לְפָנֵי הַבְּנוֹת צֶעַן מִצְרַיִם שֶׁהִיא קְדֻמוֹנִית, לְהַגִּיד הַפְּלִגָּת חַיֵּי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, כִּי כְּאֲשֶׁר הֵם מְפֻלְגִים בְּקוֹמָתָם כֹּן הָיוּ וְמִיָּהֵן אַרְבֵּין מִפֶּל הָאֶדָם, כִּי לְאַבְיָהֶם נִבְנְתָה חֶבְרֹן לְפָנֵי צֶעַן מִצְרַיִם, שְׁנִקְפְּלוּ בָּהּ כַּמָּה דוֹרוֹת מֵאָז וְעַד עַתָּה. וְיִתְּכֵן לְרַמֵּז עוֹד בַּמָּה שֶׁאָמַר "הַשְּׁמָנָה הִיא אִם רָזָה" (בַּמִּדְבָּר י"ג:כ'), כִּי חֶבְרֹן קְדֻמוֹנִית מְאֹד וְעַדִּין עוֹשֶׂה פְרוֹת שְׁמָנִים וּגְדוֹלִים כְּאֲשֶׁר הִגִּיד בְּאֲשָׁכּוֹל, וְכָל שֵׁנוֹ הָאֶרֶץ הַתְּדִשָּׁה שֶׁהִיא יוֹתֵר שְׁמָנָה. וְאֲפֹשָׁר כִּי אַרְבַּע הִוא אַבִּי אֲחִימֵן שִׁשִּׁי וְתַלְמִי, וְעַל שֵׁם שֶׁהָיוּ הָעֲנִיקִים אַרְבָּעָה יִקְרָאוּהוּ כֵן. וְהַכְּתוּב שֶׁאָמַר: "קְרִית אַרְבַּע אַבִּי הָעֶנֶק הִיא חֶבְרֹן" (יהושע טו יג) - יִהְיֶה פְרוּשׁוֹ אַבִּי הָעֲנִיקִים. עַל כֵּן אָמַר "עֶנֶק" ו"יְלִידֵי הָעֶנֶק" - בְּנֵי הַגָּדוֹל בָּהֶם, כְּאֲשֶׁר אָמַר: "הָאֶדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנִיקִים הִוא" (שם יד טו), וְלִכְךָ בָּאָה בּוֹ ה"א הַיְדִיעָה. וְנִקְרָאוּ "עֲנִיקִים" עַל יְפֵי קוֹמָתָם, כִּי הֵם עֲנִיקִים לְגִרְגָּרוֹת בְּנֵי הָאֶדָם, כְּמוֹ שְׁנִקְרָאוּ "בְּנֵי הָאֵלֹהִים" בְּסֵדֶר בְּרֵאשִׁית כְּאֲשֶׁר פִּרְשִׁיתִי שָׁם (בראשית ו ד). וְזֶה טַעַם הַכְּתוּב, וְחֶבְרֹן שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה מִיַּד הָעֶנֶק הַזֶּה לְפָנֵי צֶעַן מִצְרַיִם. וְכַעֲבוֹר כִּי הַבּוֹנָה אֶת חֶבְרֹן יְדוּעַ וּמְפֻרָּס, כִּי כֵן שֵׁם הָעִיר קְרִית אַרְבַּע, אָמַר "נִבְנְתָה", אוֹ טַעַמוֹ שֶׁנִּבְנְתָה לְאֵלֶּה שְׁבָנָאָה לָהֶם

אֶרְבַּע אֲבִיָּהֶם, וְהָיָה חַיֵּי שְׁנַיִם רַבּוֹת מְאֹד מִיּוֹם הַנִּסְדָּה
וְעַד עֲתָה:

41) סנהדרין קח עמוד ב. אָמַר לָהֶם: הוּא מְבִיא מִבֵּין
עֲקָבִי רְגֵלֵיכֶם, שְׁנָאֲמַר "נִכּוֹן לְמוֹעֲדֵי רָגֶל". תִּנָּא: מִימֵי
הַמַּבּוּל קָשִׁים כְּשִׁכְבַּת זָרַע, שְׁנָאֲמַר "נִכּוֹן לְמוֹעֲדֵי רָגֶל".
אָמַר רַב חֲסִידָא: בְּרוּתָתִין קִלְקְלוּ בַּעֲבִירָה, וּבְרוּתָתִין
נִידוּנוֹ. כְּתִיב הָכָא: "וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם", וְכִתִּיב הָתָם: "וַתִּחַמַּת
הַמֶּלֶךְ שְׁכֻכָּה"

לקוטי שיחות חלק ה עמוד 51 הערה 32. בתנחומא
שם (וכ"ה בב"ר ספ"ב ועוד) שהי' גונח וכוהה דם מן
הצינה. אבל עפ"י דרך הפשט א"א לפרש כן. כי מכיון
שמי המבול (שמסביב להתיבה) היו רותחין [סנה' קח,
ב. וש"נ. וכ"ה גם עפ"י דרך הפשט - ראה פירש"י ו, יד:
על שם גפרית"; ח, א: וישכו - כמו חמת המלך שככה].
הרי א"א לומר שבהתיבה שרר קור כזה שנח יצטנן ועד
שיהי' מזה גונח וכוהה דם. אבל ראה לקו"ש ח"י ע' 35
ובהערה 43 שם.

לקוטי שיחות חלק י עמוד 35. ראה בסוף.

46) פרשתינו יג, לג. וְשֵׁם רֵאִינוּ אֶת־הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָן
מִן־הַנְּפִילִים וְנָהָי בְּעֵינֵינוּ כְּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:

רש"י ד"ה וכן היינו בעיניהם. שְׁמַעְנוּ אוֹמְרִים זֶה לָזֶה,
נְמָלִים יֵשׁ בְּכַרְמִים כְּאֲנָשִׁים (סוטה ל"ה):

מזרחי. וכן היינו בעיניהם שמענום אומרים זה לזה
נמלים יש בכרמים כאנשים. בסוטה פרק אלו נאמרים
אמרו אמר רב משרשיא מרגלים שקרי הו בשלמא ונהי
בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם מנא ידעי
ולא היא כי הו מברי אבלי תותי ארזי הו מברי להו וכד
חזנהו אסתפו מינייהו וסליקו ויתיבו באילני ושמעניהו
דקאמרי קא חזינן אינשי דדמו לקמצי באילני ופרש"י
ז"ל דשמעניהו שקורין אותן חגבים שתרגום כחגבים
כקומצין וכן משמע נמי מלשון וכן היינו בעיניהם
שפירושו שכמו שהיינו בעינינו כחגבים כן היינו גם כן
בעיניהם ולכן על כרחנו שנאמר שבוש נפל בספרים
וכתבו נמלים יש בכרם במקום חגבים יש בכרם ושמעתי
מיש אומרים שצריך להיות חנמלים במקום נמלים
ופרשו חנמלים חגבים כי פרשו ושקמותם בחנמל
כחגבים אבל הרד"ק פירש שהוא מין ממיני הברד:

גו"א. נמלים יש בכרם. דאם לא כן, מנא ידע מרגלים
שאמרו "וכן היינו בעיניהם", אלא כך שמעו שהיו
אומרים זה לזה '**נמלים יש בכרם**' (סוטה לה.). הרא"ם
כתב שהוא טעות סופר, וצריך להיות 'חגבים יש בכרם'.
ונראה שאין כאן טעות, ורש"י מפרש '**נמלים יש בכרם**'
לפי שהיו קטנים מאוד בעיניהם היו קוראים אותם
'נמלים' על שם קטנותם, שדרך לקרוא למי שהוא קטן
'נמלה' על שם קטנות שלה, כי אין בריה קטנה כמו נמלה.
אף על גב דודאי שיעור שלהם באמת כחגבים, וזהו
השיעור האמיתי, שהיו בעיניהם של יושבי הארץ
כחגבים. ואם תאמר, מנא ידעי שכך היה השיעור
האמיתי – "בעיניהם כחגבים" – מאחר שלא אמרו אלא
'**נמלים יש בכרם**', שמא כנמלים היו בעיניהם. ויש
לתרץ, שכן אמרו "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו" –
בודאי – "בעיניהם", מאחר שהיינו בעינינו כחגבים, אם
כן בודאי גם כן כך היינו בעיניהם, שהשיעור אשר הוא
אצלנו – גם כן הוא אצלם. ומה שאמרו 'נמלים', הוא כמו
שפירשנו למעלה, שכן דרך לקרוא לקטן 'נמלה': ואם
תאמר, אם כן בלא אמירה שלהם שאמרו 'נמלים יש
בכרם' יש למילף שהיו בעיניהם כחגבים, והשיעור
שהוא לנו – כך יש להם, ואם כן למה הוצרכו רז"ל
(סוטה לה.) לומר כי שמעו שהיו אומרים 'נמלים יש
בכרם', זה אינו, דעל כרחך ליכא למילף משיעור זה שכך
היינו בעינינו, דאם כן, למה הוצרך להם לומר "וכן היינו
בעיניהם", די שיאמר "ונהי בעינינו כחגבים", וממילא
גם אצלם היה כשיעור הזה, [ו]על כרחך אין למילף מזה,
לפי שיש לומר שהקדוש ברוך הוא הטיל יראתם ופחדם
על האומות עד שהיו בעיניהם של אומה כענקים. וכן יש
במדבר רבה שכך אמר להם הקדוש ברוך הוא; מי הגיד
לכם, שמא הייתם בעיניהם כענקים. אלא מפני שאמרו
'נמלים יש בכרם' אז ידעו שהם קטנים בעיניהם ולא
גדולים, ומאחר שהיו קטנים בעיניהם – ממילא היו
בעיניהם כפי השיעור אשר לנו בעינינו, והיינו כחגבים,
שכך היינו בעינינו כחגבים. ובודאי יותר מחגבים לא
היינו בעיניהם, שהרי הם אמרו 'נמלים יש בכרם':

**53) לקוטי תורה ריש פרשינו. שלח לך אנשים כו'.
ענין המרגלים שהיו נשיאי העדה אנשי שם כו' ומה טעם
שלא רצו ליכנס לארץ ישראל..... ומכ"ז יובן ענין חטא
המרגלים כי הנה עם היות אשר התורה נק' מדבר כמ"ש
במדרש רבה פ' חקת פ"ט ע"פ ומדבר מתנה. אך עכ"ז**

כתיב בה הכל לעשות בארץ. ארץ היינו בחי' מצות מעשיות. כי גם להיות המשכות ח"ע לבחי' הדבור א"א כ"א ע"י קיום המצות מטעם הנ"ל. וע"ז נאמר אל יתהלל חכם בחכמתו כו' אלא ע"י חסד ומשפט וצדקה בארץ דייקא ע"י ממשיכים בחי' ח"ע. ועמ"ש בד"ה כי תשמע בקול. עוד יש לבאר כללות ענין זה באופן אחר קצת עפ"י בד"ה וידבר דעשרת הדברות בענין עסק התורה שנאמר וכל חפצים לא ישוו בה ואפילו חפצי שמים וע"ש בענין אם אין חכמה אין יראה. ועד"ז לא רצו המרגלים ליכנס לארץ ולקיים המצות רק להיות במדבר ומדברך נאווה כו' אך באמת טעו בזה טעות גדול כמש"ש בענין אם אין יראה אין חכמה שא"א כלל להמשיך אור התורה כ"א בהקדים תחלה בחי' קיום המצות וזהו אם אין יראה כו' וכמאמר קדשנו במצותיך וע"י אח"כ ותן חלקנו בתורתך ובמתן תורה שהיה התגלות התורה בתחלה זהו הוראת שעה אבל לדורות א"א להיות כן וגם ישראל הבינו זה ולכן הקדימו נעשה לנשמע כו' ע"ש באריכות:

דרך מצותיך קפא עמוד א. (וביאור הענין כי הנה המרגלים טענו שני טענות א' על הארץ עצמה והוא מ"ש ארץ אוכלת יושביה היא, הב' על יושבי הארץ שהם גבורים מאד כי חזק הוא ממנו אפי' בעה"ב אינו יכול להוציא כליו ח"ו. ולכאורה שני טענות אלו קצת כסותרות זא"ז כמ"ש בשל"ה. אך באמת המכוון הכל א' שהם לא רצו בעבודה זאת לירד לעסוק במצות מעשיות התלויים בארץ דוקא שכמעט כל המצות תלוי' בארץ והמכוון הכל להעלות ניצוצי קדושה שנפלו בשבה"כ כנ"ל בענין את כל הארץ. וכן ע"י כל אכילה ושתייה וכו', ולכן טענו ע"ז כי זה דבר הקשה מאד להשפיל א"ע כ"כ ולהעלות שהרי אפי' בעה"ב א"י כו' כי חזק הוא ממנו, שבחי' הכבוד נתלבש בתוכם כהתלבשות הנשמה בגוף ושייך לומר כי חזק וכו', ואי לזאת ארץ אוכלת יושביה היא ופי' הה"מ ז"ל שאמרו שהנמשך אחר העשי' בגשמיות ומתענגים בתענוגי עה"ז, וזהו יושביה שמתעכב שם, מוצאים מקום לפרוש מהקב"ה וכו', ולכן לא רצו כלל העסק במצות מעשיות רק ברוחניות בדו"ר וכמו שהיו במדבר אוכלי המן כו'. וא"כ דבתם הי' על בחי' כבוד תתאה המתלבש בבי"ע ורצו שיהי' העסק בתומ"צ רוחני' כמו שהוא עדיין בבחי' כבוד עילאה שממש הי' שרשם מבחי' כבוד מלכותו ל' נסתר ולא

מבחי' כבוד מלכותך שהיא כבוד תתאה, לכן מיד וכבוד ה' נראה כו' כי בבחי' זו פגמו ובאמת שגו ברואה מטעם הנ"ל (דכבודי לאחר לא אתן רק מבחי' שערות יונקים, עמ"ש ע"פ אגדתא דר' בנאה הוה מציין מערתא, שבקדושה הוא בחי' התלבשות והשתלשלות עו"ע מבחי' למד כלים דמל' דאצי' שנעשי' נשמה לבי"ע משא"כ השאר אין יונקים רק מבחי' שערות כו' והנה אף שזהו טעם מספיק אלמעלה אבל מ"מ הנה"א מלוכשת בנה"ב אך באמת ע"ז אמרו אלמלא עזרו וכו' וע' בענין דרוש דנחש ועה"ד ההפרש בין פנימי למקיף. וע"ל דגם באדם בחי' יחידה אינה מתלבשת בסוד ומכלב יחידתי, וע"ז נאמר ג"כ וכבודי וכו' שהנשמה נק' כבוד. והנה פי' ואולם חי אני י"ל דה"פ דכמו שמהו"ע אינו מתלבש בשום נברא אפי' מהספי' כי למת"ב כך כבודי אינו מתלבש בהסט"א ח"ו ואי לזאת וימלא כבוד כו').

לקוטי שיחות חלק ד עמוד 1042. עס שטייט אין חסידות, אז דער טעם פארוואס די מרגלים האָבן ניט געוואָלט אריינגיין אין ארץ ישראל און געוואָלט פארבלייבן אין מדבר, איז ווייל זיי האָבן זיך ניט געוואָלט אַראָפּלאָזן און דארפן זיך פֿאַרנעמען מיט גשמיות. זייענדיק אין מדבר, זיינען די אידן געווען אינגאנצן אָפּגעשלאָסן פון וועלט. אויך זייער גשמיות'דיקע אכילה ושתי' איז געווען העכער פון ארציות (ערי דישקייט): דער מן איז געווען לחם מן השמים, מים - מבארה של מרים, און אפילו זייערע בגדים - וואָס לבושים זיינען דאָך אָפּגעטיילט, זאָכן אויסער- לעכע פון דעם מענטשן, זיי ווערן ניט פֿאַראייניקט מיט עם צו ווערן דם ובשר כבשרו, ווי אכילה ושתי' זיינען אויך מיטגעוואָקסן מיט די אידישע גופים, כמרז"ל על פסוק שמלתך לא בלתה מעליך. אָבער קומענדיק קיין ארץ ישראל, האָט זיך אָפּגעשטעלט דער מן, און זיי האָבן געדארפט עסן לחם מן הארץ וואָס בכדי צו באַקומען דעם לחם מן הארץ דאַרף מען זיך פֿאַרנעמען מיט וועלט, מיט די מלאכות פון חרישה וזריעה וכו'; אויך האָבן זיי דאָן ניט געהאַט קיין מים מבארה של מרים אאז"ו דעריבער האָבן די מרגלים ניט געוואָלט אריינגיין אין ארץ ישראל, טענה'נדיק, אז זי איז אוכלת יושבי, זי עסט אויף די וואָס באַזעצען זיך אין איר, זיי ווערן אויך ארץ, נאָר גשמיות, ניטא די רוחניות'דיקע ענינים וועלכע מען קען האָבן

בעת מען איז אָפּגעשלאָסן פון וועלט און מען איז פאַרנומען נאָר מיט רוחניות, ביז אפילו דער גוף הגשמי שפייזט זיך און לעבט מיט לחם מן השמים, וואָס איז מזכך דעם מענטשן ער זאָל ווערן אַ כלי צו תורה, וואָס דערפאר איז לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן) (די תורה איז געגעבן געוואָרן נאָר צו די וואָס האָבן געגעסן דעם מן).

59) לקוטי תורה ברכה צח עמוד א. אך המלאכים שאמרו מה אנוש כו' עם היות שידעו שמעלת ומדרגת הנשמות היא מאד נעלה ממעלתם ומדרגתם כנ"ל, עכ"ז הרי הנשמה כמות שהיא היא בלי התלבשות גוף כלל. אך על ירידתה להתלבש בגוף בעוה"ז אמרו מה אנוש כי מצד הגוף מוכן האדם לחטא וע"כ אמרו שתנתן להם התורה שיש להם ג"כ גוף ונפש והגוף רוחני. ותשובת הקב"ה היה שנצרך להיות הנשמה שמפנימית העולמות שהיא מצד עצמה מופשטת מחומר גופני לגמרי ושתרד דוקא בגוף גשמי ממש שע"ז יהיה דירה בתחתונים משא"כ במלאכים.

116115 (page 28) (רש"י על התורה עם פירוש זכור לאברהם / שלמה בן יצחק (רש"י

וי"ל טעמו דרש"י בזה: (א) אין הכרח בפשש"מ להוסיף נס שהיו מים רותחים. (ב) על פי פשוטו של מקרא: רא: איך נתקיימה התיבה "במים רותחין".

דברי חסידים

ז. מיינה של תורה שבענין הג"ל:

בכ"כ מקומות ב' פירושים ושיטות ויותר, וגם סותרים זל"ז וכו']. ולהעיר מפרש"י (ו, יד) שכותב רק "חזק המים" ולא "רותחים", ועד"ז (ו, יב).

44) וכמו שהקשה בזבחים (שם) "תיבה היכא סגי"א, וכן מוכח הוא ממה שפרש"י עה"פ (לך יד, יג) "ויבא הפליט" — "ומדרש ב"ר זה עוג שפלט מדור המבול כו", ואם המים היו רותחין איך פלט, וכמו שהקשה בגמ' (שם) "ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי". ומה שתירץ בגמ' "אלא נס נעשה להם שנצטננו בציד התיבה" — אין רמז ע"ז בכתוב, אבל בתיב"ע (לך שם) מפרש שישב עוג על התיבה וכיסוי על ראשו.

45) לכאורה יש להכריח כן גם ממה שפרש"י (ז, כב) "ולא דגים שבים", אבל ראה רמב"ן (שם, כג), ועוד.

ומ"ש רש"י (ח, ב) "שנשתירו מהם אותן שיש בהם צורך לעולם כגון חמי טבריא וכיוצא בהם" — י"ל שאין הכוונה שחמימו" תן באה מחמת המבול, כ"א כפשש"מ — שהחידוש במצינות ה' רק זה ש"נבקעו" (וגם כשהיו המים מתחת לארץ היו חמים מע"קרא) ומכיון שנפתחו המצינות בעת המבול, נשארו פתוחים מפני הצורך בהם לעולם*. ואדרבא: מפרש"י זה רא' להמבואר בפנים (שלא היו רותחים), כי אם כל המים היו רותחים הרי אין החידוש רק בזה ש"אאותן שיש בהם צורך לעולם" נשתירו, כ"א שכיון שישנו צורך לעולם במצינות רותחים, לכן נשארו (כמה מהמצינות שנפתחו בעת המבול) רותחים.

וצ"ע מפרש"י (ו, יד): "ע"ש גפרית ש' נגזרו עליהם להמחות בו" (וראה פרש"י וירא יט, כד).

(*) אבל צע"ק מנ"ל בפשש"מ שחמי טבריא לא היו פתוחים לפני המבול.

והביאור: (א) העלה נלקח ממקום גי' דולו (לא שהי' צף ע"פ המים וכיו"ב), (ב) לקיחת עלה זית מהאילן שלו נקראת "חטף", כי היא ע"י חטיפה דוקא — בחזק — כי אילן חזק הוא.

וא"ו. ע"פ הג"ל יומתק עוד ענין בפרש"י:

עה"פ*: "וישכו המים" פרש"י "כמו כשוד חמת המלך" ל' הנחת חימה, ופירשו המפרשים*: שמקורו של רש"י הוא מהמבואר בזבחים*: "ברותחין קלקלו וברותחין נדונו דכתיב הכא וישכו המים וכתוב התם וחמת המלך שככה". אבל אם כוונת רש"י כהנ"ל, אי"מ השינויים: (א) בגמ' מפרש שהמים היו רותחין, משא"כ רש"י משמיט דבר שעפ"ז הוא העיקר, שנדונו ברותחין. והרי אדרבא — אם הש"ס צריך לפרש כוונתו בפ' תיבת "וישכו", כ"ש ש' רש"י הו"ל לפרש. (ב) רש"י מוסיף "ל' הנחת חימה".

ומזה מובן שכוונת רש"י אינה שה' מים היו רותחין, כ"א ש"וישכו וגו'" הפי' "לשון הנחת (ושקיטת) חימה" (וזא רתיחה), היינו הנחת ה"ויגברו (המים)"*, ולשיטת רש"י בפשש"מ לא היו המים רותחין*.

אינו דומה עלה שנמכש במים קרוב לשנה לעלה חדש, וכדלעיל בפנים.

38) פרשתנו ת, א.

39) אסתר ב, א.

40) וראה מפרשים עה"פ ו, יד.

41) קיג, ב.

42) בגו"א (ח, א) כתב שכונת רש"י ש"וישכו" קאי על הקב"ה, אבל בפשטות קאי על המים כמפורש בכתוב "וישכו המים", וכמו שפי' הוא עצמו ו, יד.

43) ואולי י"ל מכיון שאין רש"י מפרש דעתו בזה בפירושו, ישנו מקום לומר גם להיפך — כבלקו"ש ת"ה ע' 51 הערה 32 [וכדרכו של רש"י בפירושו עה"ת להביא